



US HEIT

Held uit Fryslân
tijdens de Opstand

HISTORISCH CENTRUM | LEEUWARDEN

2020: Herdenkingsjaar Willem Lodewijk

Het is dit jaar 400 jaar geleden dat Fries Stadhouders Willem Lodewijk van Nassau-Dillenburg (1560-1620) is overleden. Hij woonde in het Stadhouders Hof te Leeuwarden. Voor dat gebouw staat zijn standbeeld op een kloeke sokkel.

Als het over de Opstand gaat, dan komt deze Willem Lodewijk niet of nauwelijks voor in lesmethodes en geschiedenisboeken. Zijn neef prins Maurits, zoon van Willem van Oranje, wordt daarentegen vaak genoemd. Want was hij niet degene die het onverslaanbaar geachte machtige Spaanse leger versloeg? Echter, door de eeuwen is op de achtergrond geraakt dat Maurits nauw samenwerkte met de Friese Vader des Vaderlands. Zonder de slimme militaire tactieken van ús heit uit Leeuwarden, hadden de Nederlandse opstandelingen nooit zo succesvol kunnen zijn. En had de geboorte van Nederland nooit plaats kunnen vinden.



Hyperlinks

De **blauwe woorden** zijn links naar websites of YouTube/Vimeo kanalen. Ze zijn aanklikbaar in de digitale versie van dit document. Te vinden op: www.schoolkade.nl/Kunstmenu/Po/aanbod/kunstmenu/us-heit1

Doelstellingen

- De leerlingen herkennen sporen van de Opstand in hun eigen woonomgeving (materieel erfgoed) en kunnen de verhalen (immaterieel erfgoed) die daarbij horen reproduceren.
- De leerlingen kunnen uitleggen welke rol Fries Stadhouders Willem Lodewijk heeft gespeeld in de militaire hervormingen, waardoor het Staatse Leger van het onverslaanbaar geachte Spaanse leger kon winnen.
- De leerlingen kunnen de familieband verklaren tussen Willem Lodewijk van Nassau-Dillenburg, Anna van Oranje, Maurits van Oranje, Willem van Oranje en koning Willem Alexander.

Aansluiting bij curriculum

Tijdvakken

- *Ontdekkers & Hervormers (1500-1600)*
 - Het veranderende mens- en wereldbeeld van de Renaissance en het begin van een nieuwe wetenschappelijke belangstelling.
 - De hernieuwde interesse voor de klassieke oudheid.
 - De protestantse reformatie en splitsing van de Christelijke kerk in West-Europa.
 - De Opstand in de Nederlanden en het ontstaan van een onafhankelijke Nederlandse staat.
- *Regenten & Vorsten (1600-1700)*
 - Het streven van vorsten naar absolute macht.
 - Het burgerlijke bestuur en de stedelijke cultuur in de Nederlandse Republiek.
 - De wetenschappelijke revolutie.

Kerdoelen

- *Oriëntatie op jezelf en de wereld – Tijd*
51 – 52 – 53
- *Kunstzinnige oriëntatie*
54 – 55 – 56

Les 1: Voorbereiding

Maak een groepsvaandel

• Context

Tijdens de 80-Jarige Oorlog had elk regiment een eigen **vaandel** of banier. Zodat ze herkenbaar waren op het slagveld of tijdens een belegering. Tegenwoordig is dat nog steeds zo, alleen dragen regimenten ze nu uitsluitend bij ceremoniële activiteiten. Het bekendste vaandel tijdens de Opstand is de **Prinsenvlag**, met oranje, blanje, bleu.

• Opdracht

1. **Wat:** Maak samen een vaandel, waarmee jullie je als groep identificeren. Van welk materiaal gaan jullie het maken, welke **vorm** heeft het en welke afbeelding/symbool/**kleur** komt erop? Zodat het vaandel 'zegt': dit zijn wij! Tips:
 - Klokhuis filmpje [Ontwerp je eigen vlag](#) (1:45 min.)
 - HCL inspiratiefilmpje [Ontwerp een groepsvaandel](#) (3:00 min.)




- Sluit aan bij Kinderboekenweek thema [En toen?](#)

2. Hoe:

- Bedenk het ontwerp klassikaal, zodat het een echt groepsvaandel wordt.
- De uitwerking kan op verschillende manieren: met de hele groep, ieder 3/4-tal maakt een onderdeel of 1/2/3 leerlingen maken het hele vaandel.

3. Voorwaarden:

- Hangend vaandel 
- 1 meter lang
- Klaar voordat les 2 begint (voorstelling acteurs)

4. **Belangrijk:** Hang het vaandel in het klaslokaal, wanneer Willem Lodewijk en Anna op bezoek komen. Zij zullen het groepsvaandel gebruiken bij de start van hun verhaal, om kennis te maken met de groep.

• Expositie

De acteurs nemen het groepsvaandel mee naar het HCL. Daar wordt nl. een expositie georganiseerd van alle Kunstmenu-vaandels. Nadere informatie volgt via de acteurs.

Extra suggesties

• Woordspin

Wat weten de leerlingen al van de Opstand?

• Onderzoekje naar eigen lesmethode en boeken in schoolbibliotheek

Laat de leerlingen onderzoeken of de stelling klopt dat onze Friese stadhouder Willem Lodewijk niet of nauwelijks in de vaderlandse geschiedenis voorkomt.

• Filmpje bij expositie Rijksmuseum en NTR serie in 2018

[80 jaar oorlog in 80 seconden](#)

• Filmpjes uit Nederlandse Canonvensters

- [Karel V \(1500-1558\)](#)
- [De Opstand \(1568-1648\)](#)
- [Willem van Oranje \(1533-1584\)](#)
- [De Republiek \(1588-1795\)](#)

• Filmpjes uit Friese Canonvensters

- [De Aytta's \(1499-1577\)](#)
- [Menno Simons \(1496-1561\)](#)
- [De Universiteit van Franeker \(1585-1843\)](#)

Ridderzaal met vaandels in 17e eeuw
George Bruyn (© Mauritshuis, Den Haag)



Les 2: Bezoek Willem Lodewijk en Anna



Corona

Dit Kunstmenu project kan vanwege beperkende RIVM maatregelen niet plaatsvinden in het Historisch Centrum Leeuwarden (HCL). Daarom wijken wij uit naar de scholen zelf.

Inhoud bezoek (1½ uur)

Op school komen 2 acteurs van *Van Ravesteijn Theater & Events*. Zij spelen een voorstelling in de klaslokalen. De acteurs beginnen tegelijk, maar in verschillende groepen. B.v.: acteur 1 start in groep 7 en acteur 2 in groep 8. Na 40 minuten wisselen zij. Aan het einde sluiten de acteurs gezamenlijk af in beide groepen. Zie ook: tijdschema's op pagina 4.

Opstelling klaslokaal

Mag blijven zoals die is. Mits er (i.v.m. de 1,5 m afstand) genoeg ruimte is voor de acteurs om te bewegen.

Teaser tonen op digibord (1,5 min.)

Vlak voordat de acteurs het lokaal binnenkomen, laat de leerkracht de [teaser](#) aan de leerlingen zien. Deze fungeert als opwarmertje en prikkelt de nieuwsgierigheid.

Ontvangst acteurs

De acteurs komen 15 min. voor aanvang van het programma op school aan. Het is fijn wanneer de leerkrachten ervoor zorgen dat zij bij de ingang worden opgevangen en naar de juiste lokalen worden begeleid.

Verhaallijn

Fries stadhouder Willem Lodewijk en prinses Anna van Oranje leven in een tijd van oorlog: de Opstand (1568-1648). Ze zijn verliefd op elkaar, maar mogen niet trouwen omdat zij neef en

nicht zijn. Zij vertellen wat voor invloed de oorlog op hun persoonlijk leven heeft, aan de hand van de volgende thema's:

- In een crisissituatie zoals de Opstand reageren mensen over het algemeen op 1 van de volgende 3 manieren: vechten, vluchten of bevriezen.
- Genderverschillen tussen man en vrouw, toen en nu.

Belangrijk bij afsluiting

Wanneer de 2^e acteur zijn/haar spel beëindigt doet hij/zij net alsof er definitief afscheid genomen wordt van de groep. Daarna komen beide acteurs alsnog gezamenlijk het klaslokaal binnenvallen. Want er is plotseling groot nieuws....! Wij vragen de leerkrachten het spel mee te spelen en deze plot-twist niet te verklappen.

Acteurs

- Jan-Dirk van Ravesteijn : Willem Lodewijk van Nassau-Dillenbrug
- Ella de Jong : Anna van Oranje



Tip: expositie War Room

In Historisch Centrum Leeuwarden (HCL) is momenteel een expositie over ús heit:

War Room van Stadhouder Willem Lodewijk. Held uit Fryslân tijdens de Opstand.

Publiekstrekker is een miniatuur Beleg van Coevorden (1592) met 350 tinnen figuurtjes.

- Te zien : t/m nov 2021
- Openingstijden : www.historischcentrumleeuwarden.nl/upcoming-events
- Toegang individueel : gratis
- Groepsbezoek : www.historischcentrumleeuwarden.nl/basisonderwijs



Tijdschema 2 groepen tegelijk

Wanneer er op school:

- één groep 7 en één groep 8 is;
- of twee groepen 7 en/of 2 groepen 8 zijn.

Dan geldt waarschijnlijk deze les in carousel-vorm. Check echter voor de zekerheid de indeling op: www.schoolkade.nl/rooster

LES	ONDERDEEL	DUUR	INHOUD	GROEP A	GROEP B	UITVOERENDE
1	Voorbereiding	?	Keuzes leerkracht	Zie activiteit groepsvaandel op p. 2	Zie activiteit groepsvaandel op p. 2	Leerkrachten
2	Voorbereiding	1,5 min.	Opwarmertje bezoek	Teaser laten zien op digibord	Teaser laten zien op digibord	Leerkrachten
	Ontvangst	15 min.	Opvang acteurs	Acteurs opvangen bij ingang school (zij arriveren 15 min. voor aanvang bezoek)	Acteurs opvangen bij ingang school (zij arriveren 15 min. voor aanvang bezoek)	Leerkrachten
	Bezoek	10 min. 30 min. 15 min. 30 min. 7,5 min. 7,5 min.	1. Kennismaking 2. Persoonlijk verhaal 3. Wissel 4. Persoonlijk verhaal 5. Afsluiting 6. Afsluiting	Anna: groepsvaandel + stamboom Nassaus Anna: vluchten Willem Lodewijk: vechten Willem Lodewijk en Anna:?	Willem Lodewijk: groepsvaandel + stamboom Nassaus Willem Lodewijk: vechten Anna: vluchten Willem Lodewijk en Anna:?	Acteurs

Tijdschema 1 groep

Wanneer er op school:

- één combigroep 7/8 is;
- of één groep 7 of één groep 8 is.

Dan geldt waarschijnlijk deze les. Check echter voor de zekerheid de indeling op: www.schoolkade.nl/rooster

LES	ONDERDEEL	DUUR	INHOUD	GROEP	UITVOERENDE
1	Voorbereiding	?	Keuzes leerkracht	Zie activiteit groepsvaandel op p. 2	Leerkracht
2	Voorbereiding	1,5 min.	Opwarmertje bezoek	Teaser laten zien op digibord	Leerkracht
	Ontvangst	15 min.	Opvang acteurs	Acteurs opvangen bij ingang school (zij arriveren 15 min. voor aanvang bezoek)	Leerkracht
	Bezoek	10 min. 30 min. 15 min. 30 min. 7,5 min.	1. Kennismaking 2. Persoonlijk verhaal 3. Wissel 4. Persoonlijk verhaal 5. Afsluiting	Willem Lodewijk: groepsvaandel + stamboom Nassaus Willem Lodewijk: vechten Anna: vluchten Willem Lodewijk en Anna:?	Acteurs

